

Тема: Тепловий баланс. Розв'язування задач. (Конспект уроку у 8 класі).

Мета уроку:

- закріпити знання з теми «Тепловий баланс»;
- продовжити формування навичок та умінь учнів розв'язувати фізичні задачі, застосовуючи набуті знання;
- формувати вміння працювати разом та в групах;
- розвивати логічне мислення;
- виховувати спостережливість, уважність, акуратність.

Очікувані результати: учні повинні вміти записувати рівняння теплового балансу математично та формулювати його, усвідомлювати рівняння теплового балансу як відображення закону збереження енергії в теплових процесах та вміти розв'язувати задачі на складання рівняння теплового балансу.

Тип уроку: формування та вдосконалення вмінь і навичок.

Наочність і обладнання: ноутбук, роздатковий матеріал, зображення «смайлів» для рефлексії «Килимок вражень», дошка.

*Розум — це не тільки знання,
а й уміння застосовувати ці знання на ділі.
Аристотель*

Хід уроку

I. Організаційний етап.

Вступне слово вчителя: вітання, налаштування на співпрацю та успіх.

II. Перевірка домашнього завдання.

Коментар учителя: Одного разу великого мислителя Сократа запитали, що на його думку, легше за все робити. Він відповів, що найлегше – навчати інших, а от найскладніше пізнавати самого себе. Тож давайте пізнавати себе. Що я можу і як. У цьому нам допоможе вікторина «Що? Як? Чому?»

Вікторина «Що? Як? Чому?»

1. Що називають внутрішньою енергією тіла?
2. Скількома способами можна змінити внутрішню енергію тіла?
3. Назвіть ці способи.
4. Назвіть види теплообміну.
5. Чому у холодному приміщенні у нас насамперед мерзнуть ноги?
6. Чому вислів «шуба гріє» неправильний?

7. За якою формулою обчислюють теплоту, яка потрібна для нагрівання тіла?

8. Назвати основні фізичні величини формули $Q = c m (t_2 - t_1)$.

9. Яка питома теплоємність води?

10. Що це означає?

11. Основна одиниця вимірювання кількості теплоти.

12. Що називають тепловим балансом?

Добре! Молодці!

III. Мотивація навчальної діяльності

Епіграфом нашого уроку є слова Аристотеля «Розум – це не тільки знання, а й уміння застосовувати ці знання на ділі». Застосуємо наші знання на ділі, при розв'язуванні задач. Задач є багато, але мета нашого уроку: навчитися розв'язувати певний вид задач. Записуємо у зошитах тему: «Тепловий баланс. Розв'язування задач».

VI. Актуалізація опорних знань

Перепусткою до розв'язування задач буде гра «Вірю – не вірю!». Пригадуємо: «вірю» – плескаємо в долоні, «не вірю» – ніяк не реагуємо.

1. Тіло може віддавати, або отримувати теплоту, не змінюючи своєї температури. (Ні)

2. Обов'язковою умовою теплообміну між тілами є їх неоднакові температури. (Так)

3. Теплообмін між тілами може продовжуватися після вирівнювання їх температури. (Ні)

4. Тепловий баланс ізольованої системи тіл може порушуватись без зовнішнього впливу на систему. (Ні)

5. Зміна температури тіла означає, що тіло віддає або одержує теплоту. (Так)

6. Для вимірювання кількості теплоти під час теплообміну необхідні калориметр і термометр. (Так)

7. Тепловий баланс має місце в усіх випадках, де відбувається передавання теплоти від одних тіл до інших. (Так)

8. У побутових умовах теплового балансу не спостерігається. (Ні)

9. Формула рівняння теплового балансу: $Q_1^+ + Q_2^+ + \dots = Q_1^- + Q_2^- + \dots$ (Так)

V. Формування вмінь і навичок

Для розв'язування задач на складання рівнянь теплового балансу використовують певний алгоритм розв'язання. (Заздалегідь надруковано на окремих аркушах і роздано дітям, або використовуємо ноутбук). Давайте розглянемо його:

1. Записуючі коротку умову задачі, з'ясувати якої температури досягають тіла в результаті теплообміну і позначити її буквою t , температуру нагрітого тіла t_1 , масу m_1 , питому теплоємність c_1 , а холодного — t_2 , m_2 , c_2 .

2. Встановити, які тіла (тіло) віддають теплоту і записати для кожного тіла формулу кількості теплоти: $Q_1 = c_1 m_1 (t_1 - t)$.

3. З'ясувати, які тіла (тіло) отримують теплоту і записати для кожного тіла формулу кількості теплоти: $Q_2 = c_2 m_2 (t - t_2)$.

4. Скласти рівняння теплового балансу, у лівій частині записавши суму кількостей теплоти, які віддають більш нагріті тіла, а у правій частині – суму кількостей теплоти, які отримують менш нагріті тіла.

5. Розв'язати це рівняння відносно невідомої величини і записати кінцеву формулу.

6. Обчислити невідому величину і проаналізувати отримані результати.

Першу задачу розв'язуємо колективно на дошці.

Задача № 1.

Скільки окропу необхідно долити у відро, щоб температура води стала дорівнювати $25\text{ }^\circ\text{C}$, якщо спочатку у відрі було 5 л води при температурі $10\text{ }^\circ\text{C}$? Енергією на нагрівання відра і навколишнього середовища знехтувати.

Дано:	СІ	Q_1 - кількість теплоти, що виділить окріп, охолоджуючись, $Q_1 = c_1 m_1 (t_1 - t)$.
$t_1 = 100\text{ }^\circ\text{C}$	5*10 ⁻³ м ³	Q_2 – кількість теплоти, яка потрібна для нагрівання холодної води, $Q_2 = c_1 m_2 (t - t_2)$.
$t = 25\text{ }^\circ\text{C}$		$Q_1 = Q_2$; $c_1 m_1 (t_1 - t) = c_1 m_2 (t - t_2)$.
$V = 5\text{ л}$		$m_2 = \rho V$;
$t_2 = 10\text{ }^\circ\text{C}$		$c_1 m_1 (t_1 - t) = c_1 \rho V (t - t_2)$;
$\rho = 1000\text{ кг/м}^3$		$m_1 = \frac{\rho V (t - t_2)}{(t_1 - t)}$.
$m_1 - ?$		

Відповідь: 1 кг.

Клас ділиться на 3 групи, кожна з яких буде розв'язувати свою задачу, застосовуючи розглянутий алгоритм.

Учні працюють, вчитель допомагає, коригує, відповідає на запитання. Група, яка справиться першою, презентує розв'язання на дошці. Всі решта записують розв'язання у зошит.

Задача № 2.

У сталевий чайник масою 500 г за температури $20\text{ }^\circ\text{C}$ налили 500 г гарячої води, що має температуру $90\text{ }^\circ\text{C}$. Яка температура води встановиться у чайнику?

Дано:	СІ	Q_1 - кількість теплоти, що виділить окріп, охолоджуючись, $Q_1 = c_1 m_1 (t_1 - t)$.
$m_1 = 500\text{ г}$	5*10 ⁻³ кг	Q_2 – кількість теплоти, яка потрібна для нагрівання
$t_1 = 20\text{ }^\circ\text{C}$		

$$c_1=500\text{Дж/кг}^\circ\text{C}$$

$$m_2= 500 \text{ г} \quad 5*10^{-3}\text{кг}$$

$$t_2 = 90 \text{ }^\circ\text{C}$$

$$c_2=4200\text{Дж/кг}^\circ\text{C}$$

t- ?

$$\text{холодної води, } Q_2 = c_2 m_2 (t - t_2).$$

$$Q_1 = Q_2; \quad c_1 m_1 (t_1 - t) = c_2 m_2 (t - t_2);$$

$$c_1 m_1 t_1 - c_1 m_1 t = c_2 m_2 t - c_2 m_2 t_2;$$

$$c_1 m_1 t + c_2 m_2 t = c_1 m_1 t_1 + c_2 m_2 t_2;$$

$$t (c_1 m_1 + c_2 m_2) = c_1 m_1 t_1 + c_2 m_2 t_2;$$

$$t = \frac{c_1 m_1 t_1 + c_2 m_2 t_2}{c_1 m_1 + c_2 m_2}.$$

Відповідь. 82,6 °C

Задача № 3

Металева кулю масою 900 г, нагріту до 155 °C, опустили в посудину з 3 кг води, температура якої була 10 °C. У результаті теплообміну встановилась температура 15 °C. З якого металу зроблена куля? Нагріванням посудини знехтувати.

Дано:

$$m_1 = 900 \text{ г}$$

$$t_1 = 155 \text{ }^\circ\text{C}$$

$$t = 15 \text{ }^\circ\text{C}$$

$$m_2 = 3 \text{ кг}$$

$$t_2 = 10 \text{ }^\circ\text{C}$$

$$c_2 = 4200 \text{ Дж/кг}^\circ\text{C}$$

c₁- ?

СІ

$$9*10^{-3}\text{кг}$$

Q₁- кількість теплоти, що виділить металева куля, охолоджуючись, $Q_1 = c_1 m_1 (t_1 - t)$.

Q₂- кількість теплоти, яка потрібна для нагрівання холодної води, $Q_2 = c_2 m_2 (t - t_2)$.

$$Q_1 = Q_2; \quad c_1 m_1 (t_1 - t) = c_2 m_2 (t - t_2);$$

$$c_1 = \frac{c_2 m_2 (t - t_2)}{m_1 (t_1 - t)},$$

$$c_1 = 483 \text{ Дж/кг}^\circ\text{C}.$$

Відповідь. Зі сталі

Задача № 4

До ванни, де було 100 л холодної води при температурі 9°C, долили 60 л гарячої води при 81°C. Після встановлення теплової рівноваги температура води у ванні дорівнювала 35 °C. Чи були втрати тепла через теплообмін з довкіллям?

Дано:

$$V_1 = 60 \text{ л}$$

$$t_1 = 81 \text{ }^\circ\text{C}$$

$$c_1 = 4200 \text{ Дж/кг}^\circ\text{C}$$

$$V_2 = 100 \text{ л}$$

$$t_2 = 9 \text{ }^\circ\text{C}$$

$$c_2 = 4200 \text{ Дж/кг}^\circ\text{C}$$

$$t = 35 \text{ }^\circ\text{C}$$

$$\rho = 1000 \text{ кг/м}^3$$

t - ?

СІ

$$0,06 \text{ м}^3$$

$$0,1 \text{ м}^3$$

Q₁- кількість теплоти, що виділить гаряча вода охолоджуючись, $Q_1 = c_1 m_1 (t_1 - t)$.

Q₂- кількість теплоти, яка потрібна для нагрівання холодної води, $Q_2 = c_2 m_2 (t - t_2)$.

$$Q_1 = Q_2; \quad c_1 m_1 (t_1 - t) = c_2 m_2 (t - t_2);$$

$$c_1 m_1 t_1 - c_1 m_1 t = c_2 m_2 t - c_2 m_2 t_2;$$

$$c_1 m_1 t + c_2 m_2 t = c_1 m_1 t_1 + c_2 m_2 t_2;$$

$$t (c_1 m_1 + c_2 m_2) = c_1 m_1 t_1 + c_2 m_2 t_2;$$

$$m_1 = \rho V_1; \quad m_2 = \rho V_2;$$

$$t = \frac{c_1 t_1 \rho V_1 + c_2 \rho V_2 t_2}{c_1 \rho V_1 + c_2 \rho V_2},$$

$$t = 36 \text{ }^\circ\text{C}.$$

Відповідь: були, бо без теплових втрат у ванні має встановитися температура 36°C.

VI. Підбиття підсумків. Рефлексія.

Прийом «Мікрофон»

Продовжуємо речення:

Сьогодні я дізнався ...

Тепер я можу ...

Я зрозумів ....

Було цікаво ...

Усім дякую за гарну роботу і співпрацю.

Виставлення оцінок за урок.

VII. Домашнє завдання.

Повторити §9, вправа 9, завдання 3, 4 – письмово.

Творче завдання: продумайте і запропонуйте способи збереження тепла у ваших будинках.

Інтерактивна вправа «Килимок вражень»

Щоб показати свій настрій і враження від уроку, виходячи із класу, наклейте, будь ласка, на дошку «смайлик».